

de gasten mag bedienen, netjes uitgedost met gefriseerde krullen, ineens op een avond met de tang zich die krullen afzengt en zich ontoonbaar maakt! Tenslotte krijgt de andere zijde van haar karakter, haar nuchterheid, de overhand: ze klimt op tot dienstster in een dagponshuis. En neemt dan ontslag: immers zo'n ponshuis⁹⁾, hoe goed het ook was, 'was de plaats niet, waaruit zij na lang vertoef in een deftige dienst zou worden aangenomen of waar een eerbaar man haar zou zoeken.' Als naaister verdient ze verder haar brood, en op de oefening, waar ze weer heen is gegaan, spitst zich het oude conflict toe: een nieuw twistpunt is, dat Maria 'het niet met Gods liefde en rechtvaardigheid kan overeenbrengen, dat al die mensen die op een slagveld omkwamen, zonder gebed of gedachte aan God, voor eeuwig zouden verloren gaan' – dat zal in de dagen vlak na Leipzig en Waterloo zijn geweest –.

In 1817 valt dan haar contact met Stoffel Muller, dat over haar verder leven beslist.

Evenals Maria botste deze in 1771 te Puttershoek geboren schipper met de opvattingen zoals hij die aantrof in de 'vromeluisgezelschappen'. En hij was, na veel spanning, tot klaarheid gekomen. Legde Maria in haar bijbel een briefje bij 1 Joh. 3 vers 9: 'De mens, die uit God geboren is, kan niet zondigen', zijn tekst was geworden Rom. 11 vers 36: 'Uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn alle dingen.' Maria licht de slotsom, die hij hieruit trok, als volgt toe: 'Zoo moet *ook de zonde*, dat groote raadsel in het heelal, uit, door en tot God zijn. Geen hellevrucht, uit Satans macht geboren, maar werktuig in Gods hand, om ons tot Hem te doen vluchten.' Zo wordt de zonde het middel, dat God gebruikt tot *opvoeding en volmaking* van de mens. En eens worden (dus) *àllen zalig*.

In Waddinxveen heeft Muller, wiens vrouw zich van hem heeft afgekeerd, een geestverwant gevonden in Dirk Valk, die, toen hij na de bevrijding van 1813 als schout en secretaris van deze gemeente optrad, in die functie met veel ellende in aanraking was gekomen, en in wie een sterke verwachting van de spoedige wederkomst van Christus was gerijpt¹⁰⁾. Om hem en zijn vrouw, Helena van der Gijp, bemiddelde lieden, heeft zich een groep pariah's¹¹⁾ der toenmalige maatschappij verzameld – het is overbekend, hoe slecht de toestanden toen waren; en menig man uit deze groep zag zich om zijn godsdienstige opvattingen werk geweigerd. Naar het voor-